

חשבונות משותפים - תנאי "היוותרות בחיים" וטיפול בחיובים קיימים לאחר הפטירה

מבוא

1. ישנה חשיבות למודעות לקוחות לאפשרות קרות אירוע פטירת שותף בחשבון ולהשלכותיו, ולניהול החשבון בהתאם. כמו כן, בקרות האירוע ישנן מורכבויות ורגישויות רבות עבור השותף הנותר בחיים, אשר מגבירות את הצורך במודעות ורגישות של התאגיד הבנקאי, תוך התאמת השירות לצרכי השותף הנותר בחיים, בין היתר כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין 501.
2. סעיף 13א לפקודת הבנקאות, 1941 קובע לעניין "חשבון משותף וכספת משותפת" כדלקמן: "קיבל תאגיד בנקאי כספים, ניירות ערך או מסמכים סחירים אחרים בחשבון משותף שלגביו הותנה עם התאגיד הבנקאי, כי בפטירת אחד מבעלי החשבון יהיה בעל החשבון הנותר בחיים, או מי שפועל מכוחו כדן, זכאי להמשיך לעשות פעולות בחשבון האמור, יעמוד התנאי בתקפו, לעניין היחסים שבין התאגיד הבנקאי לבין בעלי החשבון גם לאחר הפטירה." תנאי כאמור בחוזה בין התאגיד הבנקאי ובין הלקוח יכונה בהוראה זו תנאי "היוותרות בחיים".
3. סעיף החוק האמור נועד לקבוע שתאגידים בנקאיים רשאים להמשיך ולקיים את הוראותיו של בעל חשבון שנותר בחיים, בלי שיסתכנו בשל תביעות מצדדים אחרים כגון מנהל העזבון או היורש של בעל החשבון שנפטר. בסעיף זה נקבע בפירוש כי הוא חל "לעניין היחסים שבין הבנק לבין בעלי החשבון", ובכך הוא מסייע לשותף הנותר בחיים להמשיך לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף. לגבי היחסים בין בעל החשבון הנותר בחיים לבין היורשים של הנפטר, תנאי "היוותרות בחיים" אינו נוגע ליחסים אלו ואינו משנה את זכויות היורשים.
4. בפיקוח על הבנקים התקבלו פניות ציבור אשר הצביעו על אי בהירות בכל הנוגע למשמעות של הוראת תנאי "היוותרות בחיים" בחוזה בין התאגיד הבנקאי והלקוח וכן למשמעות אי קיומו של תנאי כאמור בחוזה. כך, בציבור נפוצה דעה מוטעית כי תנאי "היוותרות בחיים" שבטופסי חשבון משותף יש בכוחו להעביר נכסים כגון כספים או ניירות ערך, מבעל חשבון משותף שנפטר, לשותף שנותר בחיים, בעוד שמבחינה משפטית אין לתנאי "היוותרות בחיים" תוצאה כזאת, ואין בכוחו של התנאי לבדו להעביר נכסים ביום הפטירה, מאחר שההוראות שבטופסי חשבון משותף אינן צוואה. כמו כן, עלה מהפניות כי קיימים מקרים שבהם התברר שלא חל בחוזה עם התאגיד הבנקאי תנאי "היוותרות בחיים", והשותפים לא היו מודעים לכך טרם הפטירה, דבר שהוביל לקושי של השותף הנותר בחיים לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף.
5. במטרה להגביר את רמת המודעות של שותפים בחשבון לקיומו של תנאי "היוותרות בחיים" בהסכמי פתיחת חשבון ולמשמעויותיו, ועל מנת שתחולתו או אי תחולתו תעלה בקנה אחד עם רצונם באשר לזכויות הנותר בחיים לפעול בחשבון במקרה של פטירה של מי מהם, וכן במטרה להקל על הנותר בחיים לטפל בחיובים קיימים באמצעי תשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר, תוקנה הוראה זו.

תחולה

6. הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן - תאגיד בנקאי).

תנאי היוותרות בחיים בחשבון משותף

7. בהסכם לפתיחת חשבון משותף, על התאגיד הבנקאי להציע ללקוחותיו תנאי של "היוותרות בחיים" ולהציגו באופן ברור ובולט. בסמוך לתנאי "היוותרות בחיים", ייכלל הסבר על המשמעויות של תחולתו או אי תחולתו של תנאי כאמור. כמו כן, יובהר כי התנאי חל רק במישור היחסים שבין התאגיד הבנקאי ולקוחותיו, ואינו משנה את יחסי הבעלות בין בעלי החשבון המשותף לבין עצמם או בינם לבין יורשיהם.
8. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 7 לעיל, בהסכם לפתיחת חשבון משותף יחולו גם ההוראות הבאות:
 - 8.1. הגדירו הלקוחות השותפים בחשבון כי זכויות החתימה בחשבון הן ביחד ולחוד - התאגיד הבנקאי יציע כי יחול תנאי ה"היוותרות בחיים"; יאפשר ללקוח לשנות בחירה זו באופן פשוט; ויקבל מהלקוח אישור לבחירתו, כתנאי לכריתת ההסכם.
 - 8.2. הגדירו הלקוחות השותפים בחשבון כי זכויות החתימה בחשבון הן ביחד בלבד - התאגיד הבנקאי יקבל מהשותפים את בחירתם לעניין תחולת או אי תחולת תנאי "היוותרות בחיים", כתנאי לכריתת ההסכם.
9. שינו הלקוחות השותפים בחשבון את זכויות החתימה בחשבון המשותף, נדרש התאגיד הבנקאי ליידע את השותפים אודות תחולת או אי תחולת תנאי ה"היוותרות בחיים" ועל אפשרותם לשנות את בחירתם.
10. הצטרף שותף לחשבון, נדרש התאגיד הבנקאי לקבל מהשותפים את בחירתם העדכנית לעניין תחולת או אי תחולת תנאי ה"היוותרות בחיים".
11. התאגיד הבנקאי יתעד את בחירת הלקוחות השותפים בחשבון במועד כריתת ההסכם וכן בכל שינוי בעניין תנאי ה"היוותרות בחיים".

חיובים קיימים באמצעי תשלום שהונפקו לשימוש השותף הנפטר

12. התאגיד הבנקאי המנהל את חשבון העובר ושב של השותפים יודיע לשותפים הנוותרים בחיים בהקדם האפשרי מהם אמצעי התשלום שהונפקו לשימוש השותף הנפטר ומקושרים לחשבון ויהיה אחראי על קיום התהליכים הבאים:
 - 12.1. באמצעי תשלום שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי, יסביר התאגיד הבנקאי לשותפים הנוותרים בחיים כיצד להסדיר את החיובים הקיימים ובכלל זה להעבירם לאמצעי תשלום אחר.
 - 12.2. באמצעי תשלום שלא הונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ומקושרים לחשבון, התאגידים הבנקאים יקבעו ביניהם תהליכים לצורך יידוע השותפים הנוותרים בחיים אודות החיובים הקיימים על אמצעי תשלום אלו, ומתן הסברים להסדרתם ובכלל זה להעבירם לאמצעי תשלום אחר.
 - 12.3. תהליכים אלו יקבעו בשימת לב לצורך במתן שירות מהיר ונוח לשותף הנוותר בחיים.

בקרה פנימית על יישום סעיפי ההוראה

13. הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים לקיומה של בקרה פנימית נאותה על העמידה בהנחיות הוראה זו.

הוראת מעבר

14. התאגיד הבנקאי יפנה לבעלי חשבונות משותפים קיימים, שלא בחרו שהתנאי יחול לגביהם, על מנת להסב את תשומת ליבם לנושא ולברר את צרכיהם, וככל שנדרש, לסייע להם בעריכת שינוי בקבוע בהסכמים בעניין זה.

* * *

עדכונים			
תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
27/5/77	חוזר מקורי		686
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	2	-----
11/06/23	עדכון	3	2746